ग्रामीण प्रविधि केन्द्र

हरित तथा समावेशी ऊर्जा कार्यक्रम

पृष्ठभूमी

ग्रामीण प्रविधि केन्द्र, परम्परागत प्रविधिलाई सुधार तथा विकास गरी, उपयुक्त उपभोक्तामैत्री ग्रामीण प्रविधिहरूको प्रवर्द्धन तथा विस्तार मार्फत ग्रामीण क्षेत्रका विपन्न समुदायहरूको स्वास्थ्य, आर्थिक र सामाजिक जीवनस्तर अभिबृद्धिका लागि सहयोग गर्ने उद्देश्यले वि. सं. २०४६ मा स्थापना भएको एक राष्ट्रिय स्तरको गैरसरकारी संस्था हो ।

भौगोलिक विविधताका कारण नेपालको दुर्गम क्षेत्रहरूमा विद्युतिकरणका लागि राष्ट्रिय प्रशारण लाईन विस्तार गर्न कठिनाई रहेको छ, जसका कारण त्यहाँका मानिसहरू अझै पनि स्वच्छ ऊर्जाको पहुँचबाट बञ्चित रहेका छन् । नेपालमा विभिन्न खाले नवीकरणीय ऊर्जाको प्रशस्त सम्भावना भएता पनि हालसम्म कूल ऊर्जा खपतको लगभग ३ प्रतिशत ऊर्जा नवीकरणीय स्रोतबाट आपूर्ति भइरहेको छ, त्यसको विपरीत, कूल ऊर्जा खपतको करिव ८५ प्रतिशत उर्जा परम्परागत जैविक ऊर्जा स्रोतबाट आपूर्ति भैरहेको छ । तसर्थ, नेपालमा ऊर्जा माथिको परनिर्भरतालाई कम गर्न र राष्ट्रिय प्रशारण लाईन नपुगेको ठाँउहरूमा ऊर्जाको पहुँच पुऱ्याउन, नवीकरणीय ऊर्जाको प्रवर्द्धन र उपयोगमा जोड दिन आवश्यक देखिन्छ ।

हरित तथा समावेशी ऊर्जा कार्यक्रम- Green and Inclusive Energy Programme (Nepal Project) in Nepal वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र (AEPC) को नीतिगत सहयोग एवं ENERGIA/Hivos, the Netherlands को आर्थिक र ग्रामीण प्रविधि केन्द्रको नेतृत्वमा विभिन्न संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा सञ्चालित कार्यक्रम हो । यस परियोजनाको मुख्य उद्देश्य विपन्न, महिला, सिमान्तकृत समुदायको घरायसी/ उत्पादनमूलक ऊर्जाको आवश्यकता परिपूर्ति गर्न, वित्तिय संस्था, नीजि क्षेत्र तथा अन्य साझेदार संस्थाहरूको सहयोगमा, समावेशी ऊर्जा प्रणालिको विकास तथा प्रवर्द्धन गर्नु रहेको छ ।

कार्यक्रम सञ्चालन भएका जिल्लाहरू	गुल्मी, पाल्पा, नवलपुर, सिन्धुली, उदयपुर र काभ्रे
आर्थिक सहयोग	लैङ्गिक तथा दिगो ऊर्जाका लागि अन्तर्राष्ट्रिय सञ्जाल (ENERGIA/ Hivos, the Netherlands)
समयावधी	२०७३ कातिक देखि २०७७ जेठ

हरित तथा समावेशी ऊर्जा कार्यक्रम- नेपाल
Green and Inclusive Energy Programme-Nepal

हरित तथा समावेशी ऊर्जा कार्यक्रमका मुख्य उद्देश्यहरू

हरित, समावेशी तथा जवाफदेही ऊर्जा, प्रवर्द्धन मार्फत् सबैलाई ऊर्जामा पहुँच पुऱ्याउनका लागि प्राविधिक तथा वित्तीय सवालहरूलाई सम्बोधन गर्न ऊर्जा नीतिहरूको स्थापना गर्ने । सबैका लागि दिगो तथा खाना पकाउन सबैका लागि दिगो ऊर्जा अभियानमा सहयोग पुऱ्याउने ।

कार्यक्रमको उद्देश्यका दुई पक्षहरू

१. नेपालमा सबैका लागि दिगो ऊर्जा क्रियाकलाप चक्रमा लैङ्गिक उत्तरदायी सवालहरू एकिकृत गर्नका लागि पैरवी गर्नु;

२. नागरिक समाज संस्थाहरूमा कार्यदक्षता र प्रभावकारी रूपमा लैङ्गिक सवालहरूको सम्वोधन सहित ऊर्जा परियोजनाहरू कार्यान्वयन क्षमताको अभिबृद्धि गर्नु ।

सहकार्यमा संलग्न साझेदार संस्थाहरू

» सामुदायिक विद्युत उपभोक्ता राष्ट्रिय महासंघ, नेपाल (NACEUN): सामुदायिक विद्युत उपभोक्ताहरूको प्रतिनिधि संस्था

» नेपाल वातावरण पत्रकार समूह (NEFEJ): सञ्चार क्षेत्रको प्रतिनिधि संस्था

» घरभित्रको वायुप्रदुषण तथा स्वास्थ्य मञ्च (IAPHF): ऊर्जा उपयोग प्रक्रियामा उत्सर्जीत प्रदुषणले मानव स्वास्थ्यमा पार्ने तथा पारेको नकारात्मक असरहरू बारेमा विद्वत प्रतिनिधि संस्था ।

» नवीकरणीय ऊर्जा परिसंघ, नेपाल (RECoN): नवीकरणीय ऊर्जा प्रवर्द्धनका लागि नीजि क्षेत्रका सेवा प्रदायक वयवसायी संस्थाहरूको प्रतिनिधि संस्था

» प्राक्टिकल एक्सन नेपाल (Practical Action Nepal): तथ्यमा आधारित पैरवी गर्न हरित तथा समावेशी ऊर्जाका लागी आवश्यक अनुसन्धानमा सहयोग गर्ने संस्था

कार्यक्रमका गतिविधी तथा लक्षित समूहः

लक्षित समूहहरू	क्रियाकलापहरू	क्रियाकलापका प्रकार
राष्ट्रिय/प्रान्तीय तह- सरकारी नीति निर्माता, योजनाविद्, विषेशज्ञ तथा नागरिक समाज सञ्जालहरू	सचेतीकरण तथा प्रचारप्रसारका क्रियाकलापहरू	साझा/सामूहिक
गाँउ/नगरपालिका तह- निर्वाचित तथा सरकारी निकायहरू, नागरिक समाज सञ्जाल तथा सेवा प्रदायकहरू	क्षमता अभिवृद्धिका लागि अभियानहरू	संस्था विषेश क्रियाकलापहरू
समुदाय तह- उपभोक्ता, विद्यालय, समुदाय तहका नागरिक समाज समूह तथा सेवा प्रदायकहरू	नीतिलाई प्रभावित गर्नका लागि तथ्यमा आधारित धटनाहरूको निर्माण/सङ्कलन	

रणनीतिहरूः

- ऊर्जामा लैङ्गिक, सामाजिक समावेशिताको आधारमा स्वच्छ ऊर्जामा सबैको पहुँच बृद्धिका लागि केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय तहका लक्षित सरोकारवालाहरूको सचेतना अभिवृद्धि गर्नुका साथै नीति निर्माण/परिमार्जनका लागि अन्तरक्रियात्मक छलफलमार्फत पैरवी गर्ने ।
- ऊर्जामा लैङ्गिक समावेशी नीति तथा एकिकृत योजना निर्माणका लागि पैरवी र वकालत साथै सम्बन्धित निकाय, नागरिक समाज संस्थाहरूको क्षमता अभिबृद्धि तथा विषयगत विशेषज्ञहरूसँग छलफल र सहकार्य गर्ने ।
- स्थानीय नगर/गाउँपालिकाहरूको नीति तथा वार्षिक कार्ययोजनामा उपभोक्तामैत्री स्वस्छ ऊर्जा प्रवर्द्धनका योजनाहरू समावेश गर्नका लागि प्रोत्साहित र पैरवी गर्ने ।
- ऊर्जामा हरित तथा समावेशी प्रणाली प्रवर्द्धन गर्न जानकारी अभिबृद्धिका लागि सञ्चारका विभिन्न खाले श्रव्य, दृष्य तथा पत्रपत्रिकाहरूसँग सहकार्य र प्रचार प्रसार गर्ने ।
- घर भित्रको धुवाँले वातावरण तथा मानव स्वास्थ्यमा पार्ने प्रतिकुल असरहरूको बारेमा विभिन्न स्तरमा सचेतिकरण र समुदायमा यसका निराकरणका लागि स्वास्थ्यकर्मी, महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरूको क्षमता अभिबृद्धि र परिचालनका लागि पैरवी गर्ने ।
- घरायसी वाहेक, ऊर्जा महिलाहरूको आर्थिक सशक्तिकरण गर्न उत्पादनमूलक/आयमूलक कार्यमा उपयोग गर्न प्रोत्साहित गर्ने र लगानी व्यवस्थापनका लागि वितिय संस्थाहरूलाई ऊर्जा क्षेत्रमा लगानीका लागि प्रोत्साहित र उपभोक्ता विचमा संयोजनकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ।
- ऊर्जामा लैङ्गिक, सामाजिक समावेशिता र सबैमा पहुँच विस्तार गर्न विद्यार्थीहरू मार्फत उपभोक्ताहरूको जानकारी अभिबृद्धिका लागि पाठ्यक्रम विकास, विद्यार्थीहरूको सचेतिकरण तथा शिक्षकहरूको क्षमता अभिबृद्धि गर्ने ।
- ऊर्जा क्षेत्रमा महिलाहरूको सशक्तिकरण तथा प्रवर्द्धनका लागि आयोजना हुने राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सभा गोष्ठिहरूमा सहभागी हुने ।

ग्रामीण प्रविधि केन्द्र, भनीमण्डल, ललितपुर | वेबसाईटः www.crtnepal.org | ईमेलः info@crtnepal.org

Hivos people unlimited
ENERGIA INTERNATIONAL NETWORK ON GENDER & SUSTAINABLE ENERGY
CRT
नेफेज Journalism for Sustainability
RECoN
Practical ACTION